

УДК 336.717.061

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ НА ОСНОВІ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКИХ ПОЗИК

Володимир Іванович МІЩЕНКО

д.е.н., професор, директор Центру наукових досліджень Національного банку України
E-mail: v-mischenko@yandex.ru

Світлана Володимирівна МІЩЕНКО

д.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ)
E-mail: s-mischenko@mail.ru

Анотація. Сучасний етап розвитку кредитного ринку України характеризується системними диспропорціями, які негативно впливають на стабільність банківської системи та стримують економічний розвиток. З метою зниження кредитного ризику і вдосконалення роботи банків щодо забезпечення банківських позик у статті охарактеризовано основні проблеми, що стримують кредитування економіки, розроблено та обґрунтовано пропозиції щодо стимулювання кредитного процесу шляхом вдосконалення форм, видів і механізмів управління забезпеченням банківських кредитів, обґрунтовано систему заходів щодо поліпшення кредитного клімату, запровадження більш вимогливих критеріїв кредитування, розроблення ефективних механізмів формування резервів під кредитні ризики з врахуванням якості заставного забезпечення та посилення захисту прав кредиторів і позичальників.

Аннотация. Современный этап развития кредитного рынка Украины характеризуется системными диспропорциями, которые негативно влияют на стабильность банковской системы и сдерживают экономическое развитие. С целью снижения кредитного риска и совершенствования работы банков по обеспечению банковских ссуд в статье охарактеризованы основные проблемы, сдерживающие кредитование экономики, разработаны и обоснованы предложения по стимулированию кредитного процесса путем совершенствования форм, видов и механизмов управления обеспечением банковских кредитов, обоснована система мер по улучшению кредитного климата, установлению более высоких стандартов кредитования, разработке эффективных механизмов формирования резервов под кредитные риски с учетом качества залогового обеспечения и усиления защиты прав кредиторов и заемщиков.

Ключові слова: кредитування, забезпечення банківських позик, проблемні кредити, кредитні ризики, стандарти кредитування; умови банківського кредитування.

Ключевые слова: кредитование, обеспечение банковских ссуд, проблемные кредиты, кредитные риски, стандарты кредитования, условия банковского кредитования.

Постановка проблеми. У зв'язку з новою хвилею фінансової кризи, економічною та політичною нестабільністю, а також розбалансованістю фінансових ринків, що обумовили виникнення кредитної кризи, достатньо гостро постало питання щодо необхідності вдосконалення управління кредитним ризиком на основі розроблення нових підходів до забезпечення банківських позик з метою активізації та стимулювання банківського кредитування. Розв'язання цієї проблеми вимагає, серед іншого, розроблення системи за-

ходів щодо вдосконалення банківського регулювання та нагляду з метою суттєвого зниження частки проблемних кредитів, зниження кредитних ризиків на основі посилення ролі та механізмів управління заставним забезпеченням, поліпшення кредитного клімату та посилення захисту прав кредиторів і позичальників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питанням управління кредитним ризиком у зарубіжній та вітчизняній науковій літературі приділяється значна увага, зокрема в

працях таких відомих вчених як О.І. Барановський, Р.А. Вернер, О.Д. Вовчак, В.В. Коваленко, А.Я. Кузнецова, Л.В. Кузнецова, О.І. Лаврушин, Н.О. Мельникова, С.В. Науменкова, Н.М. Пантелеєва, Л.О. Примостка, Т.С. Смовженко та інших. Разом з тим невіршеними аспектами цієї проблеми залишаються управління проблемними активами банків та розроблення системи заходів щодо вдосконалення механізмів повернення банківського кредиту за рахунок заставного забезпечення. Зокрема, подальшого розвитку потребують рекомендації щодо встановлення та практичного застосування у процесі банківського кредитування нормативних значень показників, що відображують співвідношення обсягу наданого кредиту та вартості застави, мінімальної суми початкового внеску, коефіцієнта боргового навантаження, а також загального розміру заборгованості за кредитом до доходів позичальника.

Мета статті полягає в обґрунтуванні системи заходів щодо управління кредитним ризиком банку на основі вдосконалення видів, форм і механізмів забезпечення банківських позик, а також механізмів повернення та зниження частки проблемних кредитів.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. У зв'язку з економічним спадом і посиленням нестабільності на фінансових ринках гостро постала необхідність зниження кредит-

них ризиків і стимулювання кредитного процесу. В науковій літературі ситуацію, що склалась, характеризують як кредитну кризу, під якою розуміють погіршення умов надання кредитів або обмеження доступу суб'єктів господарювання до кредитних ресурсів у зв'язку зі скороченням обсягів кредитування та підвищенням вартості кредитних ресурсів [1].

Докризний період у всьому світі характеризувався високими темпами кредитування. У 2005–2008 рр. середньорічні темпи приросту кредитів у багатьох країнах перевищували 40–60%, внаслідок чого відбулося «перекредитування» економіки. В 2008 р. відношення наданих кредитів до ВВП в Україні склало 81,9%, в Польщі – 61,6%, Чехії – 59,2%, Словаччині – 53,8%, Румунії – 43,5% [2, с. 4]. В Україні в 2008 р. порівняно з 2007 р. загальний обсяг кредитування збільшився на 80,7%. Однак уже в 2009 р. кредитування економіки скоротилось на 2,1%, а кредити домашнім господарствам – майже на 14,0%. І хоча в подальшому обсяги кредитування постійно зростали, відношення кредитів до ВВП коливалось в межах 58–69%. Особливо низьким цей показник був у 2012 р. (табл. 1). При цьому зростання обсягів кредитування в 2014 р. порівняно з 2013 р. на 13,6% було обумовлено не фізичним збільшенням кредитування, а девальвацією гривні.

Таблиця 1

Показники кредитної діяльності банківської систем України в 2005–2014 рр.

Рік	Надані кредити, млрд. грн. (на кінець року)	Депозити, млрд. грн. (на кінець року)	ВВП, млрд. грн.	Відношення депозитів до кредитів	Відношення кредитів до ВВП, %
2005	142,2	133,8	441,5	0,9409	32,2
2006	245,4	183,0	544,2	0,7457	45,1
2007	429,8	275,5	720,7	0,6410	59,6
2008	776,8	425,9	948,1	0,5483	81,9
2009	760,8	402,4	913,3	0,5289	83,3
2010	774,2	464,3	1120,6	0,5997	69,1
2011	847,1	553,0	1349,2	0,6528	62,8
2012	842,8	628,2	1459,1	0,7454	57,8
2013	931,9	738,3	1522,7	0,7923	61,2
2014	1058,2	725,7	1566,7	0,6858	67,5

Джерело: складено авторами на основі даних Національного банку України.

У науковій літературі вважають, що причини кредитної кризи зосереджені як у банківському секторі (фактори пропозиції), так і в реальному секторі (фактори попиту). Різке зменшення обсягів кредитування частково пояснюється тим, що

в умовах зниження темпів економічного зростання потреба в нових кредитах також зменшується. Однак вирішальну роль в зменшенні обсягів кредитування відіграли політична та економічна нестабільність, суттєве підвищення Національ-

ним банком України облікової ставки, зниження прибутковості діяльності багатьох підприємств унаслідок різкої девальвації гривні та прискорення темпів інфляції, а також підвищення банками стандартів кредитування.

Нестабільний розвиток банківської системи України в посткризовий період призвів до погіршення фінансового стану банків, унаслідок чого

суттєво знизилась рентабельність банківських активів і банківського капіталу (за винятком 2012–2013 рр.), зросла частка простроченої заборгованості за кредитами (табл. 2). При цьому майже 26% банків, що функціонували в Україні на початку 2014 р., були визнані нежиттєспроможними та ліквідовані.

Таблиця 2

Показники фінансового стану банківської систем України в 2005–2014 рр.

Станом на:	Достатність (адекватність) регулятивного капіталу (Н2), %	Рентабельність активів, %	Рентабельність капіталу, %	Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, %
01.01.2008	13,92	1,50	12,67	1,3
01.01.2009	14,01	1,03	8,51	2,3
01.01.2010	18,08	- 4,38	- 32,52	9,4
01.01.2011	20,83	- 1,45	- 10,19	11,2
01.01.2012	18,90	- 0,76	-5,27	9,6
01.01.2013	18,06	0,45	3,03	8,9
01.01.2014	18,26	0,12	0,81	7,7
01.01.2015	15,60	- 4,07	- 30,46	13,5
01.04.2015	8,35	- 22,29	- 285,94	17,2

Джерело: складено авторами на основі даних Національного банку України.

Основними причинами, що посилюють кредитні ризики та стримують кредитування економіки в умовах другої хвилі фінансової кризи, є:

1. Стрімке падіння темпів економічного зростання на фоні проведення військових дій у зоні АТО, підвищення політичних і ринкових ризиків, посилення інфляційних і девальваційних очікувань. Це обумовлює зниження доходів суб'єктів господарювання та зменшення кількості платоспроможних позичальників, що, в свою чергу, формує обережну кредитну політику банків.

2. Нестача кредитних ресурсів через слабку внутрішню ресурсну базу та обмеженість доступу до міжнародних ринків капіталу.

3. Недосконалість методів управління кредитними ризиками та механізмів повернення кредитів неплатоспроможними позичальниками, а також проблеми з реалізацією заставленого майна чи неможливістю реалізувати інші форми заставного забезпечення банківських позик. Це призводить до зниження якості існуючих активів та до збільшення обсягів і частки проблемних кредитів.

4. Низький рівень захисту прав кредиторів і позичальників.

За таких умов головне завдання центральних банків полягає у забезпеченні стабільності банківської системи та грошового ринку. Разом з тим, на думку Директора-розпорядника МВФ К. Лагард, грошово-кредитна політика повинна підтримувати економічне зростання, а центральним банкам слід продовжити лібералізацію грошово-кредитних умов і використовувати нетрадиційні інструменти для ослаблення напруги та забезпечення фінансування з метою подолання обмежень ліквідності [3].

Останнім часом багато країн зіткнулися з проблемами на грошово-кредитному ринку, що посилює кредитні ризики. Англійський економіст Р.А. Вернер назвав таку ситуацію «аномалією банківського кредитування» (the anomaly of bank lending) [1, с. 184]. Практика підтвердила, що банківська система не може розвивати кредитування довільно, оскільки воно відбувається лише у відповідь економічне зростання, а кредит має певні економічні межі, що визначають характер кредитної експансії [4, с. 28].

На думку експертів МВФ, відношення кредитів до ВВП є важливим індикатором, що характеризує співвідношення темпів зростання креди-

тування та реального ВВП, а також дозволяє визначити обсяги кредитної експансії та межі кредитування. На основі вибірки по 36 країнах вони зробили висновок, що «якщо часка кредитів у ВВП зростає швидше 5% на рік і супроводжуються зростанням цін акцій більше, ніж на 15%, ймовірність фінансової кризи упродовж наступних двох років складає 20%» [5].

Крім того, нерішучість у використанні економічних методів з метою попередження та подолання наслідків кризи призвела до того, що від центральних банків постійно вимагають втручання у розподіл кредитних ресурсів і пом'якшення грошово-кредитної політики та стимулювання кредитування окремих підприємств, галузей чи сфер економіки. Однак, як відмічає О.І. Лаврушин, сучасні події свідчать, що кредит не лише є заручником тих диспропорцій, що існують в економіці, але й сам може ініціювати кризові ситуації [6, с. 6].

В умовах української економіки в 2009–2014 рр. суттєвим фактором, що стримує кредитування, виявилась наявність ефекту «витіснення» приватних позичальників державними запозиченнями та високі депозитні ставки Національного банку України за мобілізаційними операціями. Для багатьох банків придбання державних цінних паперів стало більш привабливим і надійним видом активних операцій, ніж кредитування реального сектору. Фактично на ринку внутрішніх ресурсів склалась ситуація, коли уряд конкурує з приватними позичальниками за банківські ресурси. В таких умовах збільшення обсягів придбання банками цінних паперів і зменшення в структурі активних операцій питомої ваги кредитування зменшує доступ корпоративного сектору та домашніх господарств до банківських кредитів, а також стимулює підвищення їх вартості. Разом з тим негативно на процес кредитування вплинула й процентна політика центрального банку, операції якого з абсорбування надлишкової ліквідності (мобілізаційні операції) здійснювались у 2015 р. під 27% річних. За таких умов банкам вигідніше розміщати надлишкові кошти на такі депозити, ніж придбавати державні цінні папери чи здійснювати кредитування, навіть короткострокове.

Упродовж останніх років суттєвий вплив на стримування банківського кредитування спричинила слабка внутрішня ресурсна база банків. У 2005 р. в Україні співвідношення залучених банками депозитів і виданих кредитів складало 0,9409, а на кінець 2009 р. – всього лише 0,5289.

У 2012 р. та 2013 р. цей показник склав, відповідно, 0,7454 та 0,7922, а у 2014 р. через значні обсяги вилучення депозитів він знизився до 0,6858 (табл. 1).

На сьогоднішній день подолання кредитної кризи є однією із головних передумов відновлення економіки та розвитку реального сектору. Основою цього процесу, на наш погляд, повинна бути система заходів у монетарній та бюджетно-податковій політиці, яка включає вдосконалення регулювання банківської системи, зміцнення нагляду, створення стимулів для розвитку та стійкого функціонування приватного сектору. У сфері бюджетно-податкової політики ключовою проблемою для багатьох країн залишається зниження дефіциту державного бюджету, внутрішнього та зовнішнього державного боргу, а також розширення стимулів розвитку реального сектору. Як вважає К. Лагард, існує зворотній зв'язок між нестійким станом позичальників, слабкими банками та млявим економічним зростанням, які постійно негативно впливають одне на одного [3].

У зв'язку з цим заслуговує на увагу досвід США, де в 2010 р. було прийнято Закон про реформування фінансового сектору та захист споживачів фінансових послуг з метою зниження ризиків (Закон Додда-Френка), який дозволив суттєво змінити концепцію нагляду за кредитними установами. Відповідно до цього закону встановлено більш жорсткі вимоги до кредитування, які передбачають:

- 1) обов'язкове визначення кредитором спроможності позичальника погасити одержаний кредит у повному обсязі та в установлені строки;
- 2) скасування винагороди для кредитних менеджерів банків залежно від умов кредиту (крім суми основного боргу);
- 3) обов'язкове інформування позичальників про заплановану зміну процентної ставки за кредитами зі змінною ставкою не менше ніж за 6 місяців;
- 4) відміну або суттєве спрощення штрафних санкцій за дострокове погашення кредитів тощо [7].

Одним із важливих напрямів зниження кредитних ризиків є розроблення кожним банком власної системи забезпечення наданих кредитів, яка покликана зменшити втрати банків від неповернення кредитів. З метою забезпечення повного та своєчасного повернення наданих кредитів необхідне ґрунтовне дослідження механізмів його забезпечення, ризиків, пов'язаних зі здій-

сненням кредитних операцій, а також вдосконалення управління процесом реалізації прав кредитора в разі погашення банківського кредиту за рахунок забезпечення. На практиці заставне забезпечення є вторинним джерелом погашення кредиту, а тому банки цікавлять, перш за все, достатність (адекватність) обсягів забезпечення суми наданого кредиту, його ліквідність і збереження ринкової вартості заставленого майна упродовж певного періоду часу.

У процесі надання кредитів банки використовують різні форми та види забезпечення кредитів, зокрема, заставу рухомого та нерухомого майна, гарантію, поручительство третьої сторони, страхування кредитного ризику, заставу майнових прав, цінних паперів, дорогоцінних металів тощо. Від правильно обраної форми, виду та способу забезпечення кредитних зобов'язань позичальника залежить ступінь ризику непогашення кредиту, а значить, і обсяги резервування під кредитні ризики.

У процесі реалізації кредитної політики вітчизняні банки використовують, переважно, майнові (застава нерухомого та рухомого майна, а також майно, яке передається на зберігання в банк) та юридичні (гарантія, поручительство, неустойка тощо) форми та види забезпечення виконання кредитних зобов'язань позичальників. Додатковим елементом системи кредитного забезпечення може бути мінімізація кредитних ризиків шляхом страхування відповідальності позичальника за неповернення кредиту, страхування ризику непогашення кредиту, страхування майна, наданого позичальником у заставу тощо. Однак порівняно з майновою та юридичною формами забезпечення кредитів страхування використовується не часто.

Нажаль, на сьогоднішній день законодавство України недостатньо чітко та повно визначає права і обов'язки банків і позичальників щодо роботи із заставним забезпеченням, що ускладнює розробку банками надійних систем кредитного забезпечення та потребує розроблення додаткових механізмів захисту прав кредиторів і позичальників. З цією метою необхідне розроблення Закону України про кредитування або відповідного положення Національного банку України, в яких би було встановлено чіткі критерії визначення виду та якості кредитного забезпечення, правила роботи з об'єктами застави, механізми оцінювання, управління тощо.

З метою зниження кредитних ризиків і вдосконалення роботи з кредитним забезпеченням

у науковій літературі висувуються пропозиції щодо створення в структурі банку підрозділу, який би здійснював оцінку та управління заставним забезпеченням, пропонується пакетування такого забезпечення та формування системи кредитного забезпечення, що в разі нестачі первинних джерел погашення дозволить гарантувати повне та своєчасне повернення позичальником одержаного кредиту та процентів за ним [8, с. 120].

Одним із напрямів удосконалення регулювання банківської діяльності у сфері кредитування з метою зниження кредитних ризиків є встановлення певних кількісних нормативів щодо кредитного забезпечення та дохідності позичальників, до яких відносять:

1. Вимога до максимального співвідношення розміру кредиту та вартості застави (LTV – Loan to Value ratio) – використовується переважно в іпотечному кредитуванні.
2. Вимога мінімальної суми початкового внеску.
3. Відношення максимального розміру платежу за кредитом до доходу позичальника («платіж до доходу», РТІ – Payment to Income). Цей показник ще називають коефіцієнтом боргового навантаження.

4. Відношення загального розміру заборгованості за кредитом до доходів позичальника («заборгованість до доходу», DTI – debt-to-income ratio).

Практика встановлення таких нормативів з метою зниження кредитних ризиків набула поширення в багатьох країнах. Найбільш поширеною стала практика встановлення регуляторами кількісного значення показника LTV, нормативи якого встановлюють органи нагляду Гонконгу (50–70%), Індії (80%), Канади (95%), Китаю (50–75%), Кореї (40–60%), Нідерландів (112%), Туреччини (50–75%), Сінгапуру (80%) та інших країн. Однак у більшості країн показник LTV встановлюється не регуляторами, а визначається у внутрішніх регламентах банків як інструмент їх кредитної політики [9].

Після світової фінансової кризи 2008–2009 рр. Об'єднаний форум (The Joint Forum) рекомендував банкам при здійсненні іпотечного кредитування, крім показника LTV, додатково встановлювати вимоги до частки участі позичальника у формі мінімальних початкових внесків. У науковій літературі ці показники інколи розглядають як взаємозамінні, а тому окремі вчені вважають, що у банків немає необхідності вводити ще один

показник. Однак за своєю економічною природою це різні показники. LTV дозволяє визначити максимально можливу суму виданого кредиту як процент по відношенню до вартості застави, тоді як вимога до частки початкового внеску дозволяє оцінити платоспроможність позичальника та забезпечує його залучення до більш активного виконання зобов'язань за кредитом. Таким чином, ці показники, хоча й мають одне призначення – знизити кредитний ризик банку, їх природа різна, і вони можуть встановлюватися паралельно.

На сьогоднішній день банки багатьох країн в кредитних угодах іпотеки встановлюють вимогу щодо мінімальної суми початкового внеску, яка передбачає кредитну підтримку угоди з боку позичальника в розмірі 20–30%. Обов'язковими такі умови на сьогоднішній день є лише в Китаї (30%), Гонконзі (10%) та Сінгапурі (20%) [9].

Одним із підходів до зниження ризику неповернення кредиту, що використовують банки, є дотримання певного співвідношення між загальним доходом позичальника та його виплатами за кредитом з урахуванням всіх боргових зобов'язань. Крім обов'язкових виплат, у розпорядженні позичальника повинен залишатися дохід, достатній для покриття поточних зобов'язань і витрат на життя, а в окремих випадках – і на утримання об'єкта, під який одержано кредит. Для таких цілей банки використовують показник «платіж-дохід» (PTI) або, як його ще називають, коефіцієнт покриття боргу.

У більшості країн регулятори не встановлюють чітке кількісне значення показника PTI, надаючи таке право банкам, які самостійно визначають цей показник у своїх внутрішніх документах з кредитної політики. Лише в Гонконзі та Саудівській Аравії органи нагляду встановлюють ліміти PTI на рівні 50% і 33%, відповідно.

Показник PTI частіше за все використовується для оцінки платоспроможності фізичних осіб в іпотечному та інколи – в довгостроковому споживчому кредитуванні. На відміну від от нього, показник DTI банки частіше за все використовують для оцінки кредитоспроможності юридичних осіб. В Україні на сьогоднішній день такі нормативи законодавчо не встановлюються. Однак банки мають право самостійно визначати їх у своїх внутрішніх положеннях залежно від виду та строку кредиту. На наш погляд, в нинішніх умовах доцільним може бути встановлення в нормативних документах Національного банку України певних кількісних значень таких показників з метою обмеження кредитних ризиків.

Важливою проблемою, на яку звертають увагу більшість дослідників, залишається необхідність зменшення обсягів і питомої ваги проблемних кредитів у структурі банківських активів. За офіційними даними, в 2010 р. у зв'язку з фінансовою кризою частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів банківської системи України зросла до 11,2%, у 2014 р. – до 13,6%, а станом на 01.04.2015 р. склала 17,2%. Це було обумовлено погіршенням фінансового стану підприємств, різким зниженням платоспроможності населення, виведенням значної кількості неплатоспроможних банків з ринку, а також недосконалістю механізмів звернення стягнення на заставлене майно та ускладненням процедур звернення на інші види забезпечення банківських позик.

Одним із механізмів вирішення цієї проблеми в 2012 р. було запропоновано створення на базі АТ «РОДОВІД БАНК» санаційного банку, завдання якого мало полягати у придбанні та управлінні проблемними активами. Однак через недосконалість законодавчої та нормативної бази цей банк так і не зміг виконати покладені на нього функції. Тому сьогодні ця проблема залишається актуальною та повинна вирішуватися шляхом створення компаній з управління активами (КУА), які мають взяти на себе функції щодо вирішення проблеми недіючих кредитів. Для цього до законодавства необхідно ввести зміни, які б передбачали автоматичний перехід до покупця кредиту всіх прав кредитора без додаткового оформлення прав уступки за договором застави чи іпотеки. Реалізація таких механізмів дозволить суттєво знизити обсяги недіючих кредитів у банківській системі України [10, с. 44].

З метою забезпечення ефективного функціонування кредитного ринку важливе значення має розуміння тенденцій, ролі та умов банківського кредитування. Для цього центральні банки багатьох країн в кінці 1990-х – на початку 2000-х років розпочали проведення обстежень з питань кредитування, які дозволяють одержати інформацію про масштаби, напрями, види та строки кредитування, процентні та непроцентні умови надання кредитів, характер взаємовідносин між кредиторами і позичальниками тощо. Одержані дані центральні банки використовують у процесі аналізу монетарної трансмісії та прийнятті рішень щодо монетарної політики з метою розроблення пропозицій щодо її реалізації та забезпеченні фінансової стійкості, а також надають учасникам ринку для прийняття ними відповід-

них рішень у сфері кредитних відносин [11, с. 17].

Вперше вибіркоче обстеження умов банківського кредитування, організоване ФРС США, було проведено в 1964 р. Упродовж останніх років обстеження умов банківського кредитування набули поширення в багатьох країнах. Сьогодні його здійснюють центральні банки більш як 20 країн і ЄЦБ. В Україні такі обстеження розпочалися у 2011 р.

Подальше вдосконалення обстеження умов банківського кредитування повинно передбачати дослідження форм, видів і механізмів забезпечення повернення банківських кредитів, а банки повинні мати необмежений доступ до Реєстру заставленого майна, що дозволить кредиторам суттєво спростити процедури та знизити витрати на реалізацію заставленого майна, а також сприятиме зниженню вимог до розміру застави та зниженню вартості кредиту для позичальників.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що зниження кредитних ризиків і стимулювання кредитних процесів повинно ґрунтуватися на поліпшенні кредитного клімату, використанні більш суворих критеріїв і стандартів кредитування, ефективному управлінні заставним забезпеченням банківських позик, а також на ефективних механізмах захисту прав кредиторів і позичальників.

З метою поліпшення управління кредитними ризиками на основі вдосконалення забезпечення банківських позик у статті обґрунтовано такі висновки та рекомендації.

1. Забезпечення повернення банківського кредиту слід розглядати як сукупність умов,

способів, форм, видів і джерел погашення зобов'язань позичальника перед банком як вторинного джерела в разі неповернення кредиту, а також юридичне оформлення прав кредитора на використання такого забезпечення та організацію контролю банку за його достатністю та прийнятністю.

2. Розроблення дієвих механізмів роботи з проблемними активами повинно ґрунтуватися на основі створення та нормативно-правового забезпечення діяльності компаній з управління активами, які мають бути створені, переважно, як комерційні (недержавні) фінансові установи.

3. З метою забезпечення прозорості кредитного процесу, вдосконалення оцінки банками кредитного ризику та зниження частки проблемних кредитів під егідою Національного банку України має бути розроблено єдиний кредитний реєстр клієнтів банків.

Вдосконалення механізмів функціонування та забезпечення прозорості використання банками даних загальнодержавного Реєстру заставленого майна, що дозволить кредиторам суттєво спростити процедури та знизити витрати на його реалізацію, а також сприятиме зниженню вимог до розміру застави та вартості кредитів для позичальників. Внесення змін до законодавчих і нормативних документів щодо спрощення процедур і механізмів реалізації заставленого майна та виконання немайнових зобов'язань за забезпеченням банківських позик у разі звернення стягнення з метою виконання зобов'язань за кредитними угодами.

Список використаних джерел

1. Werner R.A. New Paradigm in Macroeconomics: Solving the Riddle of Japanese Macroeconomic Performance / R.A. Werner. – Basingstoke, UK; New York: Palgrave Macmillan, 2005. – 423 p.

2. Науменкова С.В. Розвиток кредитування в посткризових умовах / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко // Банківська справа. – 2013. – №1. – С.3–19.

3. Лагард К. Решение задачи – проведение реформы финансового сектора в интересах стабильности и экономического роста. Выступление в рамках Ежегодного диалога лидеров, организованного «Süddeutsche Zeitung». Нью-Йорк, 8 июня 2012 г. – Режим доступа: <http://www.imf.org/external/russian/np/speeches/2012/060812ar.pdf>.

4. Кредитная экспансия и управление кредитом: учебное пособие / коллектив авторов; под ред. О.И. Лаврушина. – М.: КНОРУС, 2013. – 264 с.

5. Обзор Центра макроэкономических исследований Сбербанка России. 12–18 сентября 2011 г. Режим доступа: http://www.sbrf.ru/common/img/uploaded/analytics/2011/NGE_2011_09_19.pdf.

6. Роль кредита и модернизация деятельности банков в сфере кредитования: монография / коллектив авторов; под ред. О.И. Лаврушина. — М.: КНОРУС, 2012. – 272 с.

7. The Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act (HR 4173). – Режим доступу: <http://www.sec.gov/about/laws/wallstreetreform-sra.pdf>.

8. Мельникова Н.А. Актуальные вопросы обеспечения возврата банковского кредита / Н.А. Мельникова // Известия Санкт-Петербургского университета экономики и финансов. – 2012. – №1 (73). – с. 119-121.

9. Тематический обзор практик андеррайтинга и выдачи ипотечных кредитов. Отчет по итогам экспертного обзора 17 марта 2011 г. Совет по финансовой стабильности. – Режим доступу: <http://www.ahml.ru/common/img/uploaded/files/>

[participants/analytics/otchet_mark_hous/obzor_prakt_underr_i_ip_kredit_17.03.2011.pdf](http://www.ahml.ru/common/img/uploaded/files/participants/analytics/otchet_mark_hous/obzor_prakt_underr_i_ip_kredit_17.03.2011.pdf).

10. Міщенко В.І. Стратегічні підходи до управління ризиками функціонування нежиттєздатних банків і обслуговування проблемних активів / В.І. Міщенко, С.В. Міщенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2014. – №10(163). – С. 40-45.

11. Егоров А.В. Анализ и мониторинг условий банковского кредитования / А.В. Егоров, А.С. Кармазина, Е.Н. Чекмарева // Деньги и кредит. – 2010. – №10. – С. 16-22.